

Nr 298.

Af herrar **Mörtsell** och **Meurling**, i anledning af Kungl. Maj:ts i propositionen nr 35 upptagna förslag till lag om ideella föreningar.

Med anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition nr 35 med förslag till lag om ideella föreningar m. m. och dels den motion, som af herr Kvarnzelius m. fl. i denna kammare väckts och som går ut på att Riksdagen måtte, med afslag å Kungl. Maj:ts förslag till lag om ideella föreningar, hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga ärendet under förnyad pröfning och därefter för Riksdagen framlägga nytt förslag till lag om ideella föreningar, tillåter jag mig anföra följande.

De synpunkter, som enligt nämnda motion skulle vara afgörande för ett afslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och som, enligt hvad jag förnummit, icke under ärendets behandling inom justitiedepartementet framförts från någon förening, äro i hufvudsak följande.

1) Förslaget har icke tagit tillbörlig hänsyn till en sådan organisation som godtemplarorden, hvilken vore en enda enhetlig organisation med dels en hufvudförening och dels ett större antal underordnade afdelningar eller filialer för utförande af visst arbete i hela sammanslutningens tjänst. Det framlagda förslaget till lag om ideella föreningar skulle, om det upphöjdes till lag, möjliggöra för en underafdelning att utan hufvudföreningens tillstånd söka registrering. Därvid skulle säkerligen i många fall komma att inträffa, att underafdelningsstadgar ingåfves för registrering utan att först ha varit underkastade granskning af ordens centralmyndigheter, hvaraf kunde blifva följden, att stadgarna för afdelningarna blefve af mycket olikartad beskaffenhet och måhända stridande med de för orden gällande principerna.

2) Genom den i lagförslaget åt föreningsmedlem inrymda rätten att när som helst utträda ur föreningen, vore möjlighet beredd under-

afdelning, som registrerats, att utbryta sig ur orden, hvarigenom hela denna organisation kunde komma att aldeles söndersplittras.

3) Registrering af underlydande afdelningar borde ske genom hufvudorganisationen. Endast härigenom möjliggjordes för en stor organisation med underafdelningar att bibehålla samhörigheten mellan sig och dem.

4) Registrering af styrelseledamöter vore särdeles betungande för en organisation som godtemplarorden, då inom dess underafdelningar tjänstemännen, hvilka vore att betrakta såsom styrelse, ombyttes hvarje kvartal. Den tunga, som en sådan registreringsskyldighet pålade underafdelningarna, komme med hänsyn till de därmed förenade kostnader och svårigheter att verka förlamande på deras och hela organisationens ideella verksamhet.

5) I de fall, då underafdelning inom godtemplarorden för erhållande af rättskapacitet antagit stadgar, vore dessa endast supplement till de för hela orden gällande stadgarna. Blevde förslaget upphöjdt till lag, måste hvarje underafdelning, som ville vinna registrering, utarbeta nya stadgar, innehållande jämväl de bestämmelser uti de för hela organisationen gällande stadgarna, som skulle gälla äfven för underafdelningen.

6) Namnskydd borde beredas det för organisationen gemensamma namnet, så att det icke kunde användas af föreningar, som icke vore medlemmar i organisationen.

De olägenheter, som sålunda skulle vara förknippade med ifrågasvarande lagförslags upphöjande till lag, synas mig emellertid kunna utan större svårigheter undanröjas.

Om bland förslagens öfvergångsbestämmelser införes ett stadgande af innehåll, att ideell förening, som, då lagen träder i kraft, är medlem i annan förening, ej må registreras utan sistnämnda förenings samtycke, beredes en hufvudförening tillfälle att tillse, att underförenings stadgar, då de ingifvas för registrering, icke innehålla några bestämmelser, som strida mot hufvudföreningens stadgar, och att i underförenings stadgar intagas bestämmelser, som gifva trygghet mot att stadgarna ändras i strid med hufvudföreningens, (såsom t. ex. den bestämmelsen, att stadgarna ej må ändras utan hufvudföreningens samtycke, jfr förslagens 34 § 3 stycket). Då en nybildad förening vill inträda såsom medlem i en annan förening, kan gifvetvis denna uppställa såsom villkor för in-

trädet, att föreningens stadgar skola hafva ett visst innehåll. Beträffande nybildad underförening erfordras därför icke den ifrågasatta bestämmelsen om hufvudföreningens samtycke såsom villkor för underförenings registrering, men den tarvas i fråga om förening, som, då förslaget träder i kraft såsom lag, är medlem i annan förening.

Då hufvudförening på sätt nu nämnts kan i underförenings stadgar intvinga den bestämmelsen, att för giltigt beslut om underföreningens utträde ur hufvudföreningen erfordras, att samtliga medlemmar i underföreningen äro därom ense, synes någon olägenhet för hufvudföreningen ej kunna härflyta från den för all föreningslagstiftning grundläggande principen, att medlem när som helst äger utträda ur föreningen. Att hufvudförening, när alla medlemmarna i underförening önska dess utbrytning ur hufvudföreningen, skulle äga rätt att ändock kvarhålla underföreningen, lär väl icke kunna ifrågasättas.

Om i 52 § af förslaget intagas bestämmelser af innehåll, att, därest förening är medlem i annan förening, ansökning om den förra föreningens registrering må göras af styrelsen för den senare föreningen, och att den anmähingsskyldighet, som enligt lagen åligger ordföranden i styrelse för förening, därest föreningen är medlem i annan förening, fullgöres af ordföranden i styrelsen för denna senare förening, kan den tunga, som registreringsskyldigheten skulle åsamka vederbörande i en underförening, öfverflyttas på hufvudföreningen. Den sålunda ifrågasatta anordningen i fråga om underförenings registrering torde icke möta några afgörande betänkligheter. I detta sammanhang erinras, att kostnaderna för registrering enligt förslaget ej blifva andra än portokostnader för anmähingarnas insändande till vederbörande Konungens befallningshafvande.

Hvad beträffar den anmärkta svårigheten för en förening, tillhörande godtemplarorden, att anmäla hvarje förändring i styrelsens sammansättning, så torde den bäst undanröjas därigenom, att hvarje underförening, som vill vinna registrering, erhåller en mera permanent styrelse, bestående exempelvis af tre personer, valda för ett eller två år. Denna styrelse skulle ha till uppgift att representera föreningen utåt. Någon ändring beträffande föreningens inre förhållanden behöfde härigenom ej äga rum. Det arbete inom föreningen, som hittills bedrivits genom tjänstemän, som kvartalsvis ombytas, kunde fortgå i oförändrad omfattning. Man måste för öfrigt betänka, att en lag om ideella föreningar icke afser att vara uteslutande till förmån för de ideella föreningarna utan jämväl till skydd för tredje man, som kommer i rättsförhållande till en ideell förening. För sådan tredje man är det nöd-

vändigt att på något sätt, som är oberoende af vederbörandes inom föreningen godtycke, få veta hvem som representerar föreningen utåt och hvem han följaktligen med laga verkan kan delgifva en stämning å föreningen eller annat meddelande till densamma. Uppllysning härutinnan lär endast tillförlitligen kunna erhållas, om föreningen ålägges att till registret anmäla den, som äger företräda föreningen. Krafvet på registrering af styrelsens ledamöter torde ur nämnda synpunkt icke kunna eftergifvas.

Anmärkningen, att hvarje underafdelning inom godtemplarorden, som vill vinna registrering, måste skaffa sig nya stadgar, innehållande jämväl de bestämmelser ur stadgarna för hela organisationen, som skola gälla för underafdelningen, torde vara riktig; men denna olägenhet lär väl lätt öfvervinnas på sådant sätt, att ordens centralmyndighet fastställer ett formulär till stadgar, som måste antagas af hvarje underafdelning, hvilken vill erhålla tillåtelse att söka registrering.

Om slutligen i 57 § af förslaget intages en bestämmelse af innehåll, att, därest förenings registrerade firma utmärker, att föreningen är medlem i annan förening, och sådant medlemskap emellertid ej är för handen, domstol äger på talan af sistnämnda förening förbjuda förstnämnda förening att efter viss tid använda sagda firma, erhåller en hufvudförening ett effektivt medel att förhindra, att en förening, som utträdt ur hufvudföreningen, fortfarande använder sin gamla firma, som utmärker, att föreningen är medlem i hufvudföreningen. Den öfverklagade bristen på namnskydd torde därmed vara afhjälpt.

Då enligt förslaget till lag om ekonomiska föreningar ideell förening må registreras såsom ekonomisk förening, erfordras gifvetvis i detta lagförslag enahanda ändringar, som nu ifrågasatts beträffande förslaget till lag om ideella föreningar.

På grund af hvad jag sålunda anfört och då ett förkastande af det framlagda förslaget till lag om ideella föreningar med all säkerhet komme att till en obestämmd framtid uppskjuta lösningen af frågan om de ideella föreningarnas rättsliga reglering, hvarom Riksdagen gjort hemställan redan för tolf år sedan, och då de svårigheter, som, därest förslaget i oförändradt skick upphöjes till lag, må anses förefinnas för våra stora nykterhetsorganisationer gifvetvis i görligaste måtto böra undanröjas, tillåter jag mig att hemställa,

att Riksdagen ville besluta följande ändringar i förslaget till lag om ideella föreningar:

a) i 52 § införes såsom ett andra stycke följande bestämmelser:

»Är förening medlem i annan förening, må ansökning om den förstnämnda föreningens registrering göras af styrelsen för sistnämnda förening. Den anmälningsskyldighet, som enligt denna lag åligger ordföranden i styrelsen för förening, må, därest föreningen är medlem i annan förening, fullgöras af ordföranden i styrelsen för sistnämnda förening.»

b) i 57 § införes såsom ett andra stycke följande bestämmelse:

»Utmärker förenings registrerade firma, att föreningen är medlem i annan förening, och är sådant medlemskap ej för handen, äge domstol på talan af sistnämnda förening förbjuda förstnämnda förening att efter viss tid använda sagda firma.»

c) bland öfvergångsbestämmelserna införes såsom ett andra stycke följande stadgande:

»Ideell förening, som, då denna lag träder i kraft, är medlem i annan förening, må icke registreras, utan så är, att sistnämnda förening därtill lämnat medgifvande.»

Stockholm den 21 februari 1911.

F. O. Mörtzell.

Ch. Meurling.